

משתה אחשוורוש על מה ולמה? טעמים רבים מצינו בחז"ל בזה גם אחשוורוש כמו בלשצאר דאג שמא יצאו ישראל מתחת שלטונו כשישלמו שבעים שנה לגלות בבל. גם הוא עשה חשבון ויצא לו שכלות שבעים שנה יהיו בשנה השלישית למלכותו. כיון שראה אחשוורוש שנשלמו השנים ולא נפדו ישראל, שמח ואמר: "עכשיו, ודאי שוב לא יפדם - אוציא את כלי המקדש ואשתמש בהם" ועשה משתה.

גמר מלאכת הכסא המפואר שבנה בשושן. (ר' יהודה - אסתר ר' א' ט"ו)

גמר ביטול בנין בית המקדש. בתחילת מלכותו גזר להפסיק את בניית בית המקדש ולהורסו. כיון שעברו שלש שנים אמר אחשוורוש 'חזקה היא, עתה ה' לא יבנו'.

בשנה השניה למלכותו מרדה בו מדינת הודו-הינדיקה הגדולה. אסף צבא, העמיד בראשו את מרדכי והמן וכבש אותה. (תרגום א' ג')

יום אידם היה, כלומר, יום טוב של עכו"ם.

יום גינוסיא שלו היה - יום הולדתו, או יום הכתרתו למלך. (ילק"ש)

נשא את ושתי מחדש. הוא לקח אותה לאישה בהיותה נערה, ועתה בהיותה בוגרת ערך נישואין חדשים. (אב"ע א' ג')

כיון שאחשוורוש מלך על מדינות רבות ורחוקות פחד שמא אחד ממושלי המדינות הללו ימרוד בו, בסוברו שבשל המרחק אחשוורוש לא יאזור כח להלחם בו.

לכן הוצרך לשלוח לקרוא למשתה לשריו ועבדיו מכל המדינות, להראות עושר ויקר גדולתו. שם השקה לכל אחד מייני מדינתו. (נ"ל כי גם קישט ועיטר מקומו של כל אורח באוצרות ומחמדי ארצו. "נר") הראה בזה אחשוורוש, מי שיש כח בידו להביא יין מכל הארצות, יש לו יכולת להלחם ולרדוף עד כלותם, אם יבגדו בו! ("מנות הלוי")

אוצרות רבים ירש אחשוורוש מכורש - אלף ושמונים - אותם החביא נבוכדנצר. רצה להתגאות בהם. כיון שאין דרך להראותם בלי סיבה עשה משתה, והראה כל יום ו' אוצרות. (גרא, "מנות הלוי")

סברו מלכים קדמונים כי יש כח ביד האדם לשנות את שנקבע בכוכבים על ידי מעשיהם.

לכן אחשוורוש עשה משתה להראות עושר וכבודו, להודיע שמלכותו בלתי מוגבלת. לכך לבש בגדי כהונה, היתה דעתו שבכך יתקיים החזון שראה שישראל ימלוך אחריו. ("יערות דבש")

לקט טעמים אלו העתקתי מתוך הספר הנפלא "הלילא דמרדכי"

זיקוקים דפורים מתורתו של גאון ישראל רבי יהונתן אייבשיץ פשר שנאתו העצומה של אחשוורוש לעם ישראל: מלכים בימי קדם דרכם היתה להתחכם בקסמים, חוזים בכוכבים ותרפים לדעת מי ימשול אחריהם. גם אחשוורוש רצה לדעת מי ימלוך אחריו. ראה בקסמים וחוברי שמים שיהודי ימלוך אחריו וישב על כסאו. חרה לו הדבר עד מוות, לריק יגע ויבוזו אחרים ועוד שיהודי ישב על ממשלתו...

בעת שהגיע הזמן שעל פי חשבוננו הגיעו ימי פקידת עם ישראל מגלותו חשב שיגרשוהו ישראל מכסא מלכותו. כאשר ראה שהגיע קץ ויכזב שמח ועשה את המשתה הגדול.

עם כל זה לבו היה מלא תוגה שהיהודים ירשו כבוד מלכותו, לכן שנאתם היתה כבושה בו, חשב מזימות לכלותם, לכן כאשר הגיע המן והלשין על ישראל ורצה לכלותם נתמלא שמחה כי זה יום שקיווה לו - כפי שאמרו חז"ל משל לבעל חריץ ותל.

אכן כאשר אמרה לו אסתר שהיא יהודיה-בת מלכים פרחה שנאתו ונמגוה, כי הבין שאותו יהודי העומד לרשת אותו הוא בנו, דריוש בן אסתר המלכה. ("יערות דבש")

כידוע כל כוח שלטונו של עשו בעולם לאורך הדורות היו בזכות "כיבוד אב" המיוחד שלו. לכן היתה זו אסתר שניצחה את המן, כי לא היה לה חסרון, היא לא עוותה בזה, כי לא היה לה אב ואם וכל הזמן הצטערה שלא זכתה לכבדם. (שם)

השקה כל אחד מייני מדינתו - להכשיל את ישראל באיסור טבל שעונשו מיתה וגלות. בגלות ראשונה לא נתבטלה קדושת ארץ ישראל, והלכה היא שאין קנין לגוי להפקיע תרומות ומעשרות. לכן השקה אותם יין מארץ ישראל, שיש בו חיוב מעשרות. (שם)

במה היה בטחונם של המן ואחשוורוש שתוכניתם השטנית תצליח? סירב אחשוורוש ליטול את עשרת אלפים כיכר הכסף ואמר להמן: "הכסף נתון לך והעם - תעשה בשניהם - כטוב בעיניך". תכלית הטוב בכסף לחלק לעניים ואביונים, כך עשה המן, בסוברו שהוא טוב בעיני ה' יותר מלימוד התינוקות הלכות קמיצה, היה בטוח שבזכות זה תצליח תוכניתו להשמיד היהודים. אלא שלמעשה צדקתו מיוחסת למרדכי... אמר לו מרדכי: "הכל שלי, גם מצוה זו, נכסים שקנה עבד קנה רבו, הרי עבדי אתה!" מכל מקום זכות הצדקה גרמה שלא כלה זרעו, שבני בניו למדו תורה בבני ברק! (וכנגד מעשה המן אנו נותנים מתנות לאביונים! עיי"ש דרוש ט"ו).

"מהודו ועד כוש" – קהילות ישראל

מנהגי עדן

כל אדם אפילו הפשוט ביותר היתה לו מגילה כשרה. (סידור עדן)

הקורא את המגילה בציבור קונה את זכות קריאתה בנתינת שמן למאור ונרות לבית הכנסת, ועושה שמחה על העם. על פי רוב היו קונים אותה החתנים.

פעם אחת נתקוטטו החתנים, תיקנו בית דין צדק של עירנו עדן למוכרה בהכרזה, וכל מי שמוסיף במחירה קנויה לו. ("נחלת יוסף")

קריאת המגילה: החזן קורא חצי פסוק בקול עד האתנחתא, והציבור קוראים עימו בלחש, וחצי הפסוק השני קוראים כל הציבור בקול רם. כך פורסים את כל המגילה. ("נחלת יוסף")

כיום שאין לכולם מגילות כשרות, נתבטל מנהג זה. ("מאורות עדן")

קריאת המגילה מתחלקת לשניים, האחד קורא עד הציה והשני קורא מ"לך כנוס את כל היהודים". למחרת מתחלפים ביניהם.

מנהגנו בעת קריאת המגילה בערבית ושחרית להדליק עשר נרות בעיגול, נגד עשרת בני המן, ומנהג אבותינו תורה. (שם)

רבים תמהו על מנהג זה... כנראה לכן סיים ה"נחלת יוסף": "ומנהג אבותינו תורה, ועיין ברמ"א ובבאר היטב (תר"ץ) בענין המנהגים".

היו שביארו שדומה הדבר למדורה, לרמוז על אש הגיהנום ששולטת בהם. או לרמוז שיצאה נשמתם כאחד. ("מאורות עדן")

מה טעם שבמגילה לא נקרא מרדכי בשמו 'בלשון'? משום שהמגילה הועתקה ללשון פרסית וגדולי המדינה קראוה, כדי להסתיר מהם שהוא מכיר שבעים לשון, שלא יסתירו סודותיהם מפניו, כפי שארע עם בגתן ותרש. (דרשות חת"ס קצ"ח)

לותר אי הינה שפת הסתרים של יהודי פרס!

היהודים בפרס למדו היטב את מגילת אסתר ואת לקחיה. מה היה קורה אילו בגתן ותרש היו מדברים בשפה סודית...

היהודים באירן, דיברו עם הגויים פרסית. בינם לבין עצמם דיברו וכתבו דברי חולין ודברי תורה בפרסית-יהודית.

בנוסף ללשונות אלו היתה ליהודים לשון יהודית ועתיקה, שנועדה לתקשורת בנוכחות הגויים, כשרצו להסתיר מן הגויים עניני מסחר, אזהרות מפני סכנות וכדומה. שפה זו היא לוותראי, המורכבת מאוצר מילים עברי וארמי, משובץ במשפטים בתחביר פרסי. גם הלוותראי כמו האידיש הגייתה היתה שונה מאיזור לאיזור. היהודים מפרשים את שם השפה כ"לא - תוראי" כלומר לשון שאיננה לשון התורה.

בניגוד לפרסית-יהודית שבה עיקר השפה היא פרסית וחלק לשון הקודש קטן, ומשמש בעיקר במילים הקשורים לדת שאינן קיימות בפרסית כמו תורה, ציצית. בלוותראי המילים העבריות והארמיות הן נושאות המשמעות, והחלקים הפרסיים הם מילות קישור.

הקהילה היהודית באירן הינה עתיקת יומין. בכל מקום שהגיעו אליו יהודים הם אימצו את שפת המקום, כשהם מוסיפים לה מילים עבריות. עם השנים, בעת שהגויים המקומיים שכחו את לשונותיהם המקוריות והחלו לדבר פרסית מודרנית וכללית, נשארו היהודים נאמנים ללהג המקומי והמקורי.

לכן תרומתם של לשונות היהודים למחקר השפה הפרסית עצומה! כפי שחוקרי הצרפתית העתיקה נעזרים בפירושו הקדוש של רש"י, הם קוראים רש"י... ("איראן", "אוצר לעזי רש"י")

היה זה לפני שנים רבות, בחור נשלח לקרוא בתורה ב"שבת זכור" בבית כנסת של אחת מעדות בני ספרד בעיר חדרה.

למחרת התעניין המארגן, הבחור החשוב אריה לייב ושאל את גבאי בית הכנסת: 'נו, איך היה בעל הקורא ששלחת?' השיבו הגבאי: "הוא קרא הכל יפה, חוץ מהפסוק האחרון בו טעה וחזר עליו שנית..." ("נר לשולחן שבת" מפני ידידי הרה"ג אל"כ")

"ואת אהרן... אקדש לכהן לי" - "נבואתו" של רבי אהרן קוטלר!

רבי איסר זלמן מלצר ורבי אהרן קוטלר שומעים יחד מגילה

היה זה תחילת שלטון האימה בברית המועצות. מלחמת חורמה היתה לקומוניסטים-ייבסקציה בדת ישראל, בישיבות, בחדרים, ברבנים, בכל מה שקשור לתורה ולמצוות. כל מי שהיה שיין לישיבת סלוצק ידע היטב את הצפוי להם. מסיבה זו החליטו בשנת תרפ"א להעביר חלק מבני הישיבה ובראשם הגאון רבי אהרן קוטלר לעיר קלצק, שהיתה סמוכה לגבול מן הצד הפולני. הלימודים בישיבה בסלוצק היו באופן לא רשמי, שכן היה אסור לנהל ישיבה וללמד תורה ויהדות. למרות זאת מרן הגאון רבי איסר זלמן מלצר המשיך למסור את שיעוריו בישיבה תוך סכנת נפשות. כאשר הוא היה אומר את שיעורו, הסתובבו מחוץ לבנין מספר בחורים כדי להזהיר מפני סוכני המשטרה החשאית.

מצבם של אלה שנשארו בישיבה בסלוצק הלך והחמיר, בפרט היה מסוכן מצבו של רבי איסר זלמן, רבה של העיר וראש הישיבה, הואיל והשלטונות עקבו אחריו במיוחד.

חתנו, רבי אהרן קוטלר האיץ בו שיעזוב את סלוצק. במכתבו האחרון של רבי אהרן לחותנו זמן מה לפני פורים תרצ"ג חזר והפציר בו לברוח מברית המועצות ולבוא לקלצק. ובאחת משורות מכתבו הוא ציין "ובע"ה נקרא את המגילה ביחד..."

הרבנית שרה שוורצמן סיפרה, שכאשר רבינו קרא את שכתב חתנו אמר בתמיהה: "מה קרה לו לרבי אהרן שלי?!"

ימים אחדים לפני פורים, יום שני לפרשת תצוה, בא לרבי איסר זלמן יהודי מן המקורבים לשלטונות, שהכירו והוקירו וגילה לו שעומדים לאוסרו, להעמידו למשפט ולהגלותו לסיביר. והוסיף, שרבינו יברח מיד וללא שהיות!

מיד ברח רבינו מחוץ לעיר והתחבא, ועוד באותו לילה עבר את הגבול והגיע לעיירה ניאסוויז' שבפולין. שם פגש לתדהמתו את חתנו, רבי אהרן קוטלר, אשר נקלע לעיירה זו בדרכו מוורשה.

כאשר רבינו שאלו: "מה ראה לכתוב, שיקראו את המגילה יחד, והרי בשעה שכתב את מכתבו, הדבר כלל לא היה מציאותי?!" השיבו רבי אהרן, שאכן היתה זו אצלו פליטת קולמוס, אבל כלל נקוט בידו, אותו קיבל מן ה"חפץ חיים", שלא למחוק מה שכתב במכתב, אף אם כתב מתוך טעות!

(בדרך עץ החיים ח"א)

הגאון רבי שרגא פיבל סרנא, סבו של ראש ישיבת חברון, הגאון רבי יחזקאל סרנא היה מפורסם בדורו לאיש סגולה. הגאון הצדיק רבי מוטליה אושמינר, רבה של סלונים הכתירו בתוארים רבים ומופלאים, כגון, שר התורה והיראה. שנים רבות ישב על התורה והעבודה ושנא את הרבנות, אשתו הביאה טרף לביתם. לימים, כשאשתו חלתה ונאלץ לחפש פרנסה, הסכים לקבל עליו עול רבנות בעיירה אחת, במשכורת לא גדולה. אך הוא שימש בתפקידו רק עד חג הפורים הראשון לכהונתו...

בפורים, כל בני העיירה רצו להנות את רבם, הביאו בני העדה משלוחי מנות ביד רחבה והציפו את בית הרב במתנות יקרות, כשהם מסרבים ליטול ממנו בחזרה משלוח מנות.

באותו יום אמרה לו זוגתו: "אוי לי שראיתך בכך, אוי שראיתך משמש ברבנות המבזה את בעליה! הרי לא משלוח מנות אנו מקבלים, זה שכתוב בו 'איש לרעהו', כי אם מתנות לאביונים!" תיכף למחרת התפטר מן הרבנות וחזרו לעיירתם הקודמת, הוא לתלמודו והיא למרכולתה. ("דליות יחזקאל" ח"ה שפ"ה ועיי"ש)

אכן, כעבור זמן לא רב, מחמת מצוקתם נאלץ רבי שרגא פיבל להזדקק שוב לרבנות.

אחרי פורים, הגאון רבי יואל קלופט הודיע לבני קהילתו בחיפה שהוא קיבל משקאות חריפים רבים במשלוחי המנות ואין לו מה לעשות בהם. מי שרוצה יכול לקנות ממנו.

סיפר ידידי: "אבי קנה מהרב שלשה בקבוקים. מחיר כל אחד היה ארבעים ותשעה שקלים. שילם מאה וחמישים שקל. הרב קלופט הוציא פנקס קבלות של הכולל וכתב לו קבלה של שלשה שקלים תרומה לטובת הכולל!" ("נר לשולחן שבת")